

hvert tilfælde er den færøske diskurs ændret fra betoning af det pittoreske til betoning af nytteværdien og af det principielt økologisk korrekte i at anvende lokale ressourcer.

Der er tale om en bog, der kan læses på mange måder. Den kan læses som et forsøg på at finde en analytisk mere frugtbar tilgang til analyse af nationer, der kan slå bro mellem opfattelsen af nationen som moderne og samtidig tage skyldigt hensyn til de mennesker, for hvem nationen er en realitet. Men den er samtidig en solid empirisk kilde til den færøske nationale kamp, der er vidunderlig nøgtern – egentlig som resultat af sin teoretiske tilgang.

Bent Pedersen
cand.scient.anth.
København

KLAUS NIELSEN & STEINAR KVALE (red.): Mesterlære. Læring som social praksis. København: Hans Reitzels Forlag 1999. 294 sider. ISBN 87-412-2739-5. Pris: 225 kr.

De senere år er en skov af nye læringsteorier vokset frem, der på radikal vis ændrer vores forestillinger om, hvad det vil sige at lære. Under ét kan de nye tendenser sammenfattes under betegnelser *praksislæring*. Denne forståelse af læringsbegrebet placerer sig mellem to tidligere fremherskende læringsteorier: behaviorismen og kognitivismen. Teorier, der groft sagt enten så læring som et indre kognitivt fænomen med vægt på modeller for erkendelse og problemløsning, eller som et ydre iagttageligt fænomen med vægt på ydre påvirkningers indvirkning på handlemønstre. Praksislæringen har teoretisk placeret sig som et medierende led mellem disse to positioner. Denne forståelse af læringsbegrebet er i sig selv en vildtvoksende underskov af positioner med inspirationer fra blandt andre den amerikanske „learning by doing“-pragmatiker John Dewey, den kulturhistoriske aktivitetsteoretiske skole udsprunget af gruppen omkring den russiske psykolog Lev Vygotsky og deres moderne arvtagere i USA og Finland, Michael Cole og Yrjö Engeström og praksislogikkens og habitusbegrebets „fader“, Pierre Bourdieu.

Det er i dette felt, vi finder teorien om læring gennem praksis i et situeret fællesskab, hvor et fag læres i samme situation som det udøves: mesterlæren. Teorien bygger videre på

antropologen Jean Lave og hendes kollega Etienne Wengers indflydelsesrige bog *Situated Learning, Legitimate Peripheral Participation* (Cambridge University Press 1991), hvor begrebskomplekset legitim perifer deltagelse bruges til at analysere relationer mellem nyankomne og mere erfarne medlemmer af et praksisfællesskab og de processer, der fører til fuldt medlemsskab.

I antologien *Mesterlære* præsenteres vi for en særlig betoning af mesterlæring som en generel social praksis. Mesterlæring forstås ikke alene som den traditionelle mesterlære, vi fortsat finder mange steder i verden, hvor håndværkerlærlinge læres op hos en mester. Mesterlæring skal forstås som en metafor for et asymmetrisk forhold mellem dem, der mestrer et fags færdigheder og dem, der ikke gør det, i situationer hvor læreprocessen ikke fremmes af formel undervisning, men i udvidet forstand udgør en facit ved hverdagslivet i et praksisfællesskab.

Folkene bag *Mesterlære* fungerer i denne sammenhæng i deres eget lille praksisfællesskab genereret af personlige kontakter mellem nyankomne og erfarne bidragydere fra Danmark, Norge og USA. Her finder vi bidrag af nogle af mesterlærens mest engagerede fortalere, antropologen Jean Lave fra University of California i Berkeley, og de danske psykologer Ole Dreier og Steinar Kvale, der i de senere år har holdt mange fælles konferencer og møder om „ikke-skolastisk læring“ for nyankomne medlemmer. Bogen udmærker sig desuden ved at have indlæg, der går på tværs og anfægter og debatterer mesterlæren som relevant analytisk redskab – og åbner op for mange nye diskussioner om læringsbegrebet.

Det er i det hele taget en på en gang søgende og grundig bog, der sætter en flot standard for akademisk dialog på et relativt nyt område inden for læringsforskningen. Ud over en grundig introduktion præsenteres vi for tre (i nogen grad afvigende) bud på teoretiske tilgange til begrebet mesterlære fra henholdsvis Lave, Dreier og endelig brødrene Hubert og Stuart Dreyfus, der kobler deres novice-ekspert-model for læring med antologiens tema. Herefter får vi en række små analyser af mesterlære i aktuel praksis, fulgt op af to kritiske perspektiveringer og et efterskrift.

Det konkrete spørgsmål, bogen rejser, er: Skal skole- og institutionsundervisningen baseres på praksislæring eller en teori om teori-læring? Mesterlærefortalerne definerer deres

mesterlæreprojekt i forhold til „skolastisk læring“, der teoretisk opfattes som en kognitiv vidensoverførsel med læreren i centrum for aktiviteten. Man taler sig med andre ord op mod et teoretisk standpunkt, der har overset det sociale, situerede, relationelle i lærings-situationen til fordel for „indre processer“ og formidling af abstrakt teoretisk (og derfor unyttig) viden. Dermed bliver det muligt for forfatterne at positionere sig ved at pege på barrierer, uigennemsigtighed, adgang til læringsmuligheder og betydningen af alle de „ikke-skolastiske“ måder at lære på ved iagttagelse, imitation og andre sociale relationelle forhold i en læringsituation – men det er en svaghed ved mesterlæreteorien, at den, selv om den er en teori om praksis, ikke selv tager mere teoretisk fat om at definere mesterlære i forhold til andre teoretisk funderede læringsbegreber (ikke nødvendigvis Piaget, men i det mindste de aktivitetsteoretikere, og andre teoretikere inden for praksislæringen, der tydeligvis har fungeret som inspirationskilder for flere af bogens forfattere).

Det forekommer mig desuden umiddelbart frugtesløst at forfatterne synes at opretholde den grundlæggende cartesianiske dualisme på et nyt niveau: kognition/teori over for krop/praksis. Her kunne det have været interessant, om antologien havde inddraget de mængder af antropologisk teori, der anskueliggør, at der er tale om processer, der ikke lader sig adskille i praksis. Flere centrale begreber, som institutionel deltagerbane, personlig læringsbane og handlekontekst, synes desuden endnu noget teoretisk uafklarede – primært fordi de ikke relateres til relevante videnskabelige diskussioner uden for praksisfællesskabets egen diskurs.

Vi får til gengæld mange andre relevante og nye diskussioner at gå videre med, flere begreber til den analytiske legekasse, gode konkrete analyser og mange indbyrdes kritiske diskussioner, der spinder sig på kryds og tværs i bogen. Et særligt plus er ordlisten bagerst, der definerer de mest væsentlige begreber.

For antropologer, der ønsker nærmere indsigt i feltet omkring praksislæring og er optagede af læringsteori, er der tale om en væsentlig og inspirerende bog.

Cathrine Hasse
Institut for Antropolog
Københavns Universitet

RICHARD PARKER: Beneath the Equator. Cultures of Desire, Male Homosexuality, and Emerging Gay Communities in Brazil. New York and London: Routledge 1999. 264 sider. ISBN 0-415-91620-8. Pris: \$13.99 (pb).

Forfatteren, der er socialantropolog og professor i socialmedicin ved Columbia University, har skrevet denne bog på grundlag af 15 års feltarbejde i Brasilien.

Hovedtitlen stammer fra en hollandsk historiker, der 1660 efter en Brasiliensrejse hævdede, at „syd for Ækvator eksisterer synden ikke“. Parker påpeger, at selv i dag er den angloeuropæiske mentalitet præget af billeder af en verden, der er opdelt i forskellige moralske universer nord og syd for Ækvator, og hvor seksualiteten er blevet en fundamental forskelsmærke, der bruges til at sondre mellem de udviklede lande og udviklingslandene. Han understreger selvfølgelig, at den slags modsætningspar er uholdbare og viser, at de (homo-)seksuelle kulturer udvikler sig i en stadig foranderlig vekselvirkning mellem lokale praksisformer, internationale betydninger og de betingelser verdensmarkedet, herunder det globale sexmarked, sætter for en afhængig kapitalisme som den brasilianske.

Bogens undertitel kunne skabe forventninger om nogle saftige livshistorier, men de mange interviewcitater er tydeligvis valgt ud fra strengt faglige kriterier. Forfatteren forholder sig køligt analyserende, selv om det fremgår, at mange af informanternes liv er præget af sex i flæng, vold, undertrykkelse, stigmatisering og trusler om sygdom og død.

Alle brasilianere er bekendt med det traditionelle system af seksuelle betydninger, man kalder *machismo*, selv om de måske ikke i dag bruger det som den primære referenceramme for organiseringen af deres egen seksuelle erfaring. *Machismo* er bygget op omkring sondringen mellem den aktive og den passive rolle både i seksuelle relationer mellem de to køn og mellem mænd indbyrdes. Denne seksualøkonomi er knyttet til den plantageøkonomiske produktionsmåde på landet, som var dominerende i Brasilien indtil cirka 1950, men som på grund af industrialiseringen og urbaniseringen er blevet trængt i baggrunden, om end dens seksualøkonomiske forestillinger stadig øver indflydelse ikke mindst blandt de mange millioner, der er migreret fra landet ind til byerne.